

AZ EMBERÍRTÓ.*

Írta: JÁSZAI MARI..

Nem mint színész lépek a mélyen tisztelt közönség elé, hanem mint ember embertársai elé, mint a felebaráti szeretet közkatonája, aki a bölcsök zászlaja, alatt az emberi méltóság védelmére száll síkra.

Ez az én segélykiáltásom könyörgésszámba menjen közönségünk elé, hogy fogjunk össze és küzdjünk együtt a legveszesebb országos csapás ellen!

Nem a pénzüket kérem én – nincs annyi pénz ebben az országban, amennyivel ezen a csapáson segíteni lehessen. Ezen csak hazaszeretettel és emberszeretettel lehet segíteni. Nem bír az ország annyi kórházat és szanatóriumot fölláztatni, amennyit meg ne tömne áldozattal a gondviselője, az Állam, a pálinkája révén. Mert mi „megesszük a gabonánkat fűvében”.

Megisszuk a testvéreink vérének a pálinkáért befolyt adó alakjában!

Az én szavam az a rettenetes komoly könyörgés, hogy gondolkozzanak afölött: ki fogja majd két emberöltő után azt az adót fizetni, ha már nem lesz, aki a pálinkát megigya?

Az erősekhez, a műveltekhez kiáltok, hogy keljenek védelmére a gyöngének, a műveletlennek. Hirdessék a föld népének tudásuk egész erejével, tanítsák meg szívük felebaráti szeretetével, hogy a legszánalmasabb öngyilkosságot követik el magukon és a hazájukon, ha a pálinkáról le nem mondanak,

Hirdessék, tanítsák a saját hatáskörükben, hogy a természet, mely az embert létrehozta, meg is termi az emberlét föltételét, az élelmet. Testünk nincs berendezve, nincs előkészítve bor és pálinka földolgozására, azért szédülünk, tántorgunk és fölbukunk tőle. Sőt ezek nem is a legrútább következményei a szeszivásznak, melyet az ember egy átkos véletlenségből talált föl és még átkosabb kapzsiságból terjeszt; mint a legutóbbi időben az amerikaiak a japán partokon, ahol azóta a halandóság megtízszereződött. A hagyomány azt mondja, hogy a pálinka véletlen föltalálója, látván találmányának irtózatossá váló hatásait embertársaira, lelkiismeretfurdalásai miatt öngyilkos lett. Ha azt nézzük, hogy m i v é alacsonyítja az embert a szeszivásznak, akkor tisztán látjuk a természet hatalmas tiltakozását ellene. Kell-e egyéb bizonyosság a szesz mérgező volta mellett, mint az a szégyenletes látvány, melyet a részeg ember nyújt? Azt mondják az ilyen tántorgó, fetrengő vagy garázda nyomorultok: hogy állat. Oh, nem igaz! Mennyivel tiszteletreméltóbb egy ilyen dülöngő, esztétől megfosztott lénynél a nyugodt, tiszta nézésű állat!

* Nagy művésznőnk tudvalevőleg buzgó harcosa az alkohol elleni mozgalomnak. E cikket a József főherceg szanatórium Hódmezővásárhelyen 1908. március 7-én rendezett estélyen olvasta fel.

Oltalmazzuk meg a saját emberi méltóságunkat a felebarátunkban! Lehetetlen, hogy szégyenpír ne öntötte volna el az Önök arcát is, mint az enyémet, valahányszor egy magukhoz hasonló emberi lényt a részegség undorító állapotában megpillantottak.

Az erős tartozik segíteni a gyöngét. Csak a patkány él magáért. A művelt ember: az erős ember. Önökhöz, az erősekhez fordulok és könyörgök: fogjunk össze a gyöngék, vagyis a tudatlanok védelmére. Akiben netalán nincs számalom embertársa iránt, akiben nincs hazaszeretet és nem bánja, ha a magyar faj kipusztul, hát az küzdjön a gyilkos mérge ellen a saját édes énje érdekében, hogy egészséges emberek között élhesse végig az életét; mert hiszen már-már több a „beszámíthatatlan” mint az ép ember ebben a félelmes társadalomban, ahol az emberek állandóan mérgezik magukat az alkohollal.

„Az Emberirtó”, amint a franciák egyik legnagyobb írója és legemberszeretőbb embere, Zola nevezi a pálinkát, a z é r t gyűlöletesebb az ember minden egyéb ellenségénél, mert alattomosan, lassan gyilkol, de annál biztosabban. Ami pedig még félelmesebbé, de undorítóbbá is teszi az emberiség e legnagyobb ellenségét, az, hogy mielőtt megölné, lefosztja róla mindazt, ami tiszteletreméltó. Egy-két emberöltőn át kivetkőzteti testi és lelki erejéből és úgy dobja oda a halálnak, mint a rongyot, amit már senki semmire nem használhat és amit már senkisé is sajnál,

Ős időkben, mikor veszélyben volt a haza – most sokan mosolyogni fognak, tudom, de én azért kimondom, ami a szívemen van – ő s időkben véres kardot hordoztak végig az országon, hogy följesszék a népet rest közönyéből a vész tudatára, mely életüket fenyegette. Pedig mi volt egy háború veszedelme a pálinkához képest!

Micsoda nemzedéket hagy hátra a pálinkával élő szülő! Nem sorolhatom itt föl a gonosz indulatokat, amelyeket az alkohollal élő szülők gyermekei magukkal a világra hoznak; ezek száma ijesztő és minőségük rettenetes! Elégge hirdetik ezt a túlszűfolt örültek házai, az úton-útfélen egyszerre lövöldözni kezdő hirtelen megörültek, a robogó vonatokból pillanatnyi elmezavarokban mind sűrűbben kiugró gyöngé agyúak, akik a vonat rázó dübörgését már nem bírják meg, a gyűjtogatók, a nyavalyatorók, a hülyék és a többi. Ellenben megmutatom azt, amit nem hoznak magukkal a világra ezek a szerencsétlenek, amitől a szesz italal élő szülő meglolja, megrabolja a gyermekét még mielőtt a világra jönne! Ezeknek a szegény, mitem vétő szerencsétleneknek hiányzik a vérükből az ellenálló képesség! Az egészséges emberi vér telve van virgoc harcossal, mely a százféle külső ellenséggel szembeáll és azt legyőzi. A ragályos betegségek ezek az ellenségeink, be is szívjuk a ragályt valamennyien, a levegővel, vagy ránk szabad érintkezés által; de a vérünk telve van ellenmérgeggel, mely a beható ellenességgel valósággal birokra kel és legyőzi. A pálinka és egyéb alkohol – minden alkohol egyforma romboló: csak hogy egyik italban több, a másikban kevesebb, de abból többet isznak az emberek, tehát egyre megy – ezt az ellentálló képességet égett ki az emberi vérből, és martalékul dobja védtelenül lefegyverezve minden ellene törő betegségeknek, de elsősorban a betegségek legrettenetesebbikének, a gyógyíthatatlan tüdővésznek.

Mikor most 3 éve egy nagy át először szólított sorompóba azon szomorú kötelesség teljesítésére, hogy segítsék gyöngé erőmmel a Jözs. főh. Szanatórium javára pénzt gyűjteni, majdnem azt hittem, hogy gúnyolódik velem! Kórházat építeni a tüdővész népnek, holott a nagyuraknak hatalmában áll a baj okát megszüntetni. Egyszerűen tiltsák meg a mérge árulását. Azt írtam akkor, hogy igenis kötelességemnek tartom szolgálatukra és a szenvedők segítségére lenni; de meddő munkát végeztünk, ha szentimentális látszólagos emberszeretettől tiszta ágyban – kórházban – fogjuk le a szemét minden ezredik haldokló azok közül, akiket a saját „Apja-anyja”, mint a kínai az államot nevezi, megöl a pálinkájával, mert a pálinka embervérrel él.

Piros eleven embervérrel.

És ha már a kínaiakat említem, azt is elmondom róluk, hogy az ő „Apjuk-anyjuk”, a kormányuk, kegyetlenül, irgalom nélkül bünteti azt, akit mákonyeladása rajta kap. A mákonyeladás volt egy időben Kínára nézve az a veszedelem, ami ma a magyarra nézve a pálinka-ivás; csak hogy megközelítőleg sem terjedt és rombolt úgy, mint nálunk, mert a kínai kormány még idejében elébe vágott az alattvalói gyilkolásának. Pedig a kínai kormánynak négyszázharmincmillió gyermeke van és még ebből a számból sem akar odadobni egyet is, míg mi! Széchenyi István ismeretes mondása szerint oly kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmeznünk.

És bocsássák meg, hogy egyik gondolatomat a másikba öltöm: de gondolataim úgy tolakosznak tollamra, hogy félek, egymást taszítják félre a feledésbe, pedig minden kis gondolatomra, minden piciny érvemre, lelkem egész erejére szükségem van, hogy jajszavam és segélykiáltásom a szívükig hasson. Tehát valahányszor azt hallom: zsirosat ettem, nem ihatom rá vizet, kénytelen vagyok bort vagy egy korty pálinkát inni, mindig eszembe jut nagy bölcsünk, Széchenyi István mondása, hogy az alkohol és a bor inkább megakadályozza a táplálék természetes fölszívódását, mert azt a gyomorban konzerválja. Nem-e borszeszben tartjuk, szokta mondani: amit a föl-oslástól óvunk?

Ha szegény megmérgezett népünket nem érné az istenadta nagy napsütés, künn a mezőn nyári munkája közben, az az áldott napsugár, mely a legtöbb betegség bacillust elpusztítja, ugyan volna-e még épvérű ember ebben az országban?

Hogy az őseink ittak! Folyton ezt hallani ellenvetésül a borozóktól. Hogy mekkorákat ittak azok az ősök! Igenis azok az u r a k ittak, akikről a történetírók a történeteket írják; de a nép nem ivott, a népnek nem volt se bora, se pálinkája. A részegeskedő úri fajzat pedig elcsenevészedett és kipusztult, noha csak bort ivott. A jobbágnak nem volt bora, a pálinkát pedig nem ismerte; azért a nép, a törzs, egészséges maradt, és hajtott magából új meg új épséges vezérágakat. De most magát a törzset, az egész nemzetet fenyegeti a végveszedelem, mert az emberirtó úton-útfélen árulják. A falvakban minden 5-600 emberre esik egy-egy pálinkás bolt; de ami ennél is szörnyűsebb, a tanyákra, ahol nincsenek boltok, szekereken hordják ki a nép után, és az élelméért, a gabona-

árt cserélik be az élete meggyilkolóját, a pálinkát. Szemtanú egy orvos. (Lásd Szabolcs megye.)

Az én fájdalmas csodálkozásom egyre nő, egyre fokozódik, hogy a jók, a bölcsek és a nemzet vezérei miért nem vetnek gátat a nemzet ez öngyilkosságának?

Ez csak úgy lehetséges, hogy nem tudják, nem látják közlő az emberirtó rettenetes pusztítását, különben hogy történhetnék meg az a hihetetlen hangzó furcsaság, hogy egyes öngyilkosokat a Dunából kihúznak, kötélről levágnak, akinek a testéből lehet, még kikeresik a golyót, hogy megéljen, és ehhez hasonló irtalmas cselekedetekért megdicsérik és megjutalmazzák az embereket – pedig aki öngyilkos akar lenni, abból már úgysem sok haszna van az államnak, az olyan ember már komoly munkára úgysem való – és ezeket mégis mentik, gondozzák, fölálpolják, mint Önök is, ugyebár, a kórházaikban a halálra ítélt tudóvszeseiket fogják. De az egészségesek százezreit, a még munkaképeseket kiszolgáltatják az öngyilkosságnak, sőt maga a kormány adja a mérget a kezükbe. Tehát az egészséges, a még munkaképes ember ebben az országban nem ér annyit, mint a beteg? Csak ez utóbbiakkal törődünk, amazokkal nem?

És ha ez az öngyilkosság egyszerre menne végbe mint az egyes embernél, nem volna olyan borzalmas a gondolata, de lealacsonyodni, elbutulni látni ezt a deli, okos, még pár évtizeddel ezelőtt önérzetes és tiszta erkölcsű magyar földműves, és tudni, látni azt, hogy a természetes oltalmazója, az Állam maga adja el a gyermekei erejét, erkölcsét, vére tisztaságát, munkabírását, egyszóval mindazt, ami szép és becses volt ebben a népben, ez mindennél rettenetesebb.

Az ember segítségért kiált és félreveri a harangot, (mint én most), hogy azt sokan meghallják és fölhívja a jókat és az okosakat, hogy jöjjenek segítségére.

Nem a levegőből beszélnek.

Tudok egy falut: igen nagy, szép falu volt gyermekkoromban és a legszebb nép lakta a föld kerekiségén, Ma? Aki még sohasem sírt életében és meg akarja kóstolni a sóskönny ízét az jöjjön velem és sírni fog, még ha pogány is! Megmutatom neki az agyagpartokba vájt üregekben kuporgó sápadt, becsent szemű, éhes és ijedt állattékintetű magyart, akinek ernyedt inú, vézna karjából már kifordul a kasza meg a kapa. Nincs is rá szüksége, nincs már mit kaszálnia, kapálnia. Apái földje már nem az övé, házaiból barlangokba menekült, mert azok dobra kerültek.

Az az ártatlan lenge kis papírszelet: a váltó, meg annak a kerítője, a lelket-testet gyilkoló pálinka húzta ki alóluk. Egyszer végigmentem azon a horgason, amelynek az agyagpartjába vájták állatok módjára az odúikat ezek a gyermekkoromban még büszke, szép földművesek. Az ezeréves honfoglalók utódai ezek! Ezer esztendő veszedelmét, török, tatár pusztítását túlélték, a pálinka elsöpri őket a föld színéről. És ne higgyék, hogy ez egyedülálló eset.

Én úgy érzem, hogy nekem városról-városra, faluról-falura és ott házról-házra kellene rohannom és szegény megmérgezett féléveim fölébe sikoltanom: térjetek észre, míg nem késő! Féljetelek, irtózzatok a pálinkától, a szesz italától, amely kiszívja testetekből az erőt, lelketekből a becsületet! Hát nem látjátok szerencsétlenek, hogy aki

nektek azt a pokoli tüzet árulja, aki már tanyáról-tanyára utánatok hordja és a gabonátokért becsereéli – az maga azt a mérget meg nem issza. Az az okos kereskedő maga miért nem issza a pálinkát, ha az – a te szerencsétlen oktalan felfogásod szerint – erőt ad!? Azt hiszed, hogy ő nem akarna erős lenni? Miért nem tanulsz a boltos példáján? Láttál már pálinkás boltost részegen? Halálos küzdelem ez, amelyben mi veszünk el, magyar véreim. De még csak nem is úgy, hogy megsajnáljon valaki, mert a pálinka előbb lealjasít benneteket.

Ebben a szörnyű veszedelemben, most, a 12-ik órában mégis, mintha a reménynek egy sugara derengene. Mintha az alkohol ellen végre a harc nálunk is megkezdődne.

Megkezdődik – ha ugyan még nem késő! De fogjon össze mindenki ebben a munkában, aki ebben az országban jól és szépen akar élni; aki nem akar 7-8 millió beszámíthatatlan örült között létezni. Mert hiszen nemcsak a munkaerő fogy ki végkép közülünk, hanem senki élete nem lesz biztos a pálinka által megrongált idegzetű nép között! Hisz nem tudhatjuk, hogy melyik emberen mikor tör ki a pillanatnyi elmezavar.

Rendkívülit csak rendkívüli eszközökkel érhetünk el.

Nekünk, Önöknek, mindnyájunknak rendkívülit kell véghezvinnünk, hogy arra az alig remélhető eredményre jussunk, hogy egy vesztébe rohanó népet visszarántsunk a pusztulásból.

Képzeljük magunkat egy nagy mentő-egyesület tagjainak, és kísérsük megmenteni, amit még lehet. Minden eszközt próbáljunk meg; akadályozzuk meg közvetlen közelben élő felebarátainkat akár fölöttünk, akár alattunk állnak azok, hogy egy gyűszűnyi pálinkát is megigyanak. Kezdjük el ezen.

A suezai csatorna építéséhez úgy fogtak hozzá, hogy 40 szerezsen elkezdte a kezeivel markolászni az iszapot és azt kosarakba rakta – ilyen volt a kezdet és mégis a suezai csatorna lett belőle! Fogjunk mi is hozzá kicsiben ehhez a világra szóló munkához, egy ország gyógyításához. Semmi eszközt ne kicsinyeljünk, ne nézzünk le.

Beszéljen mindenikünk a maga környezetével a saját nyelvén, annak az értelméhez mérve, mondjuk annak a szerencsétlen tudatlannak, aki azt hiszi, hogy a pálinka erőt ad, mert erős: hogy hát az ökör, a ló, mely erősebb nálunknál, iszik-e pálinkát, attól olyan erős-e? Ha a házi állataink pálinkával élnének, egy pillanatig sem volna az életünk biztos köztük. Pedig a szervezetünk, a vérünk teljesen hasonló az Övékével; amint azok megvesznének a pálinkától, azon mód rombolja szét az ember idegzetét is!

Mondja meg mindenikünk a saját körében, hogy lehet-e az erőt adó, egészséges ital, melyből csak annak van haszna, aki meg nem issza. Beszéljük el nekik, győzzük meg őket, miért győzőit a kis Japánország a százhusz milliónyi orosz? Mert a japán teát, az orosz pedig pálinkát iszik.

És ne üssük el ezt a rettenetes komoly kérdést örökké az iszákos aggastyánok tréfás emlegetésével, akiket példakul hoznak föl a bort ivó urak. Mit tudjuk mi, hogy meddig éltek volna azok természetes életmód mellett? Mert az emberi kor határa nem ám az a bizonyos 60-70 esztendőcske. De a mi életünket a hűsevés is megrövidíti. Az ép

ember 90 esztendő s koráig jó kedvvel dolgozik és élélhet
120-140 évig egészségben. Az én őseim ennyi ideig éltek.
Éljünk észszerűbben és tanítsuk meg embertársainkat is,
akkor kevesebb örültekháza és kevesebb szanatórium,
meg több boldog, ép ember lesz a világon.